

Dr. Moldvay Lóránd (Magyar Állami Földtani Intézet):

Hozzászólás a szentendrei építésföldtani térképbe-
mutató vitájához

Nagyon egyet lehet érteni Rónai Andrással, hogy a mérnökgeológiai térképezés világszerte sokszinűen, vitákkal szembe-
találkozva fejlődik. Hadd tegyük hozzá, hogy ugyanakkor ép-
pen emiatt sehol sem fejlődött ki annyira a prédikáló hajlam,
mint itt. Örömmel állapítható meg ezek után, hogy a bírálók
szem előtt tartották, hogy nem lehet a valóság minden problé-
máját eleve egy keretbe szorítani. Ennek köszönhető, hogy a
térképbe mutatón pózoló megoldások nem voltak, nem lehettek,
a bírálók csak haladást, és helyi specialitásokhoz kötött
arányokat állapítottak meg.

Greschik Gyula említette, hogy sok tágabb értelemben
vett mérnökgeológiai információ hiányzik az atlaszokból.
Ami a Balatont illeti, meg kell említeni, hogy a kutatási
eredményekhez tartozik a magyarázó is, amelyekről itt saj-
nos nem esett szó. Pedig ezek a térképek használhatóságát
befolyásoló, partitúra szerepet betöltő munkák. Az atlaszt
és a magyarázót úgy formáltuk meg, hogy a magyarázóból a
térképek foltjaira még nagyon sok szakmai információ "rá-
híntető" legyen (duzzadás, fagyveszélyesség, folyósság stb.)
A térképeket nem lehet a végtelenségig adatokkal terhelni,
itt egy optimum kívánatos. A magyarázóban levő következte-
tések sorából azonban - rendszerezésünkben - mindig kivá-
logathatók olyan jellemzők, amelyek különféle mérnöki kér-
désekre adhatnak választ.

Az Erdélyi Mihály említette "termékeny sokszinűség"
témájához hozzáfűzhető, hogy az atlaszok (mozgolódó és maj-
dani) felhasználói az építéstervezési megbízások által min-
dig motiváltak. Ha pl. a Balatonnál a VÁTI valakit megbíz
egy rendezési terv elkészítésével, örömmel veszi át anyagun-
kat, őt nem foglalkoztatja, hogy pl. a kohézióit Esztergomban
mivel jelölik.

Horváth Gyula (Országos Kőolaj- és Gázipari Tröszt):

Hozzászólás, a Magyarhoni Földtani Társulat rendezésében Szentendrén tartott térképbemutató ankéton

Az ankét és térképbemutató jól szervezetten, a térképi anyagok s az elhangzott bírálatok egyidejű ismertetésével jól szolgálta a célt és példamutató.

Üdvözlendő a kezdeményezés, amely túlnőtt az utkeresési munkán. Célját tekintve megoldást keres műszaki életünk területére, ahol hiánypótlással, hasznos műszaki igényeket elégít ki. Jól szerkesztett kivitelben, összehangolt s egységesítést biztosítva minden bizonnyal teljesíteni tudja célul tűzött feladatát.

Köztudott, nálunk is szaporodnak a tematikus, sajátos célú térképek, atlaszok. Ezek sorából azonban még hiányzik az ankét tárgyát képező s szóbanforgó építésföldtani, mérnök-geológiai térkép. Ez a térkép típus azonban helyét, csak úgy tudja biztosítani a gyakorlatban, ha a térkép - mint a geodéziai munkák grafikus végterméke, hiteles okmánya - méretarányával, megbízhatóságával, nem utolsó sorban tartalmával és más térképi anyagokkal való összevethetőségével is kielégíti a sajátos és céltérképekkel szemben támasztott követelményeket.

Az ismertetésben elhangzottak alapján, a készítő részéről kitűzött cél teljesen világos, az eddig végzett munka indokolt.

A térkép feladatát teljesítően, nem a földfelszín síkrajza, hanem a földfelszínhez közeli teret ábrázolja, amikor is a teret kitöltő rétegek, anyagok műszaki jellemzőit tartalmazza és grafikusán is szemlélteti valamint azok időrendi változásait, adott időbeni állapotát tükrözi. Ilyen jellegé-

ben ez a térkép típus, a bányászati térképekhez közelit, s azokhoz hasonlítható leginkább.

Ebben a tekintetben, s mint ilyen a felszinközeli nyersanyag-előfordulások (homok, kavics, agyag, mészkő, kerámiai nyersanyag stb.) nyilvántartási térképéül is szolgálhat s mint ilyen felhasználhatóságáról is beszélhetünk.

A felszinközeli nyersanyag-előfordulásokra vonatkozóan a térkép közvetlenül is utal s mint nyersanyagtermelésre fenntartott területre, a hasznosítható anyagok reménybeli kiterjedésére is áttekintést nyújt.

Az építésföldtani térkép, a területrendezés, a telepítés-tervezés, a magas és mélyépítési, a tereprendezési munkáknak műszaki tervezési alaptérképe. Mint ilyen a földkéreg felszinközeli - mintegy 20 m mélységig terjedő - rétegeinek, tektonikai, kőzetfizikai, kőzetmechanikai, hidrológiai, talajkémiai jellemzőit foglalja össze és tartalmazza, amelyeknek ismerete építési és telepítési vonatkozásban nem nélkülözhető.

E kérdés során kerül előtérbe a szóbanforgó céltérkép kölcsönkapcsolata a bányászati tevékenységgel és annak térképeivel. Adódik ez abból, hogy a mélyebben fekvő ásványi nyersanyagok, energiahordozók kitermelésével velejáráó hatással - fedősüllyedés, törések, deformációk mind függőleges, mind vízszintes értelemben - a földfelszín közelében is számolni kell. Az itt adódó kölcsönkapcsolat a két céltérkép között kiemelten szoros. Utalni kell itt arra is, hogy ismereteink szerint, a kőzetek hézagterefogatát kitöltő fluidumok - kőolaj, földgáz, víz, hőviz - kitermelése sem lehet mentes hasonló hatások kiváltásától. Ez eltérő azonban a szilárd ásványbányászat hatásaitól annyiban, hogy a tárlókőzetek tömörödése lassabb, a süllyedés sebessége kisebb, a hatás mértéke mérsékeltebb, az előfordulások mélysége nagyobb, kiterjedésük viszont többszöröse az előbbieknek.

A bányászati műszaki igazgatási rend, - Bányatörvény és végrehajtási utasításai, hatósági előírások - szerint, a bányászati művelés alá vont területek, bányászati hatásterületek, bányatelekkel határolandók el. Az elhatárolás jelölésének az építés-földtani térképen különös jelentősége van. A bányászati tevékenység hatásától való mentesség a bánya telek törlésével történik s ezzel igazolt műszakilag és a jogi felelősséggel a további mozgásmentesség ténye.

Bányászatunk területén - de más népgazdasági ágazatokban is (főként szolgáltatási körben) - egyre szélesebben alkalmazott (hazánkban ezideig az olaj, olajtermék, gáz, de külföldön már egyre tágabb területen a szilárd anyagok szállítására is) a csőtávvezetéken történő anyagtovábbítás. Ezeknek a fémcsővezetéknek többszáz km hosszban a felszinközeli talajbasüllyesztése, a fémtest korrózióvédelme érdekében igényli, az altalaj kémiai, a talajviz agresszivitásának ismeretét. A tervezés során ezek ismerete nem nélkülözhető. A nyomvonalak kijelölése során, de a kivitel más műszaki vonatkozású terveinél is igényelt ilyen adatok tárolására és nyilvántartására is a szóbanforgó céltérképet kell megjelölnöm.

Az építésföldtani és a mérnökgeológiai térképek készítőit jó cél vezeti. Gondja ma a készítőnek - a bevezetőben is hangot kapott - ki lesz a térképek használója.

Az általam röviden érintett - koránt sem teljes körű - néhány felhasználási terület sem elhanyagolható nagyságrend. Gondoljunk csak arra, hogy bányatelekkel fedett, bányászati terület mintegy 2 000 km² kiterjedésű, a távvezeték összhosszúsága közel 5 000 km, amelyben a gázelosztó szolgáltató vezeték nem foglaltatnak benne. Ez utóbbiak nagyságrendjére mutat a mintegy 5 500 km vezeték hosszúság, a vezetékes gázzal ellátott helységek területén.

Az elmondottakból csak utalni kívántam arra, hogy a most megszületőben lévő hiteles műszaki tervezési alapot nyújtó építésföldtani céltérképet nem kell félteni a kereslethiány miatt. Az igények tájékoztató felmérése érdekében azonban célszerű lenne a szélesebb szakmai körök tájékoztatása, a készülő anyagot illetően. Meggondolandó azonban, hogy ezen feladatok ellátása társadalmi egyesületi szinten milyen hatékonysággal látható el s azt a gazdasági és műszaki élet területére kellene átteni továbbvitelre.

Dr. Szabényi Lajos (Magyar Állami Földtani Intézet):

Válasz Dr. Erdélyi Mihály hozzászólására a szentendrei
építésföldtani térképbemutató vitáján

A szükreszabott idő miatt nem fejtettem ki részletesen, de nem mondtam azt, hogy a dokumentációs térkép feleslegessé teszi az észlelési helyek feltüntetését az egyes változatokon. Sőt azt szeretném én is hangsúlyozni, hogy minden egyes térképváltozat is tegyen eleget a dokumentációs követelményeknek. Tüntesse fel minden térképváltozat azokat az észlelési helyeket és mérési adatokat, aminek alapján azt a változatot szerkesztették.

A talajviz térképeknél nem tartom elegendőnek csak a talajviz felszín alatti mélységét ábrázolni. Szükséges a talajviz tengerszínhez viszonyított helyzetét is megadni, mert a lehetséges áramlási irányok ebből olvashatók le, - ez pedig fontos pl. az esetleges fertőzési, szennyeződési helyek kijelölésére, munkagödör víztelenítési helyek kijelölésére, stb.

Dr. Zboray György (Központi Földtani Hivatal):

Hozzászólás a szentendrei térképbemutató ankétpn
elhangzottakhoz

Az ankéton elhangzott előadásokból és az eddigi hozzászólásokból megállapítható, hogy az itt bemutatott nagyszámu térkép megfelelő szinten készült és alkalmas arra, hogy a tervezők és kivitelezők azokat felhasználva gazdaságos, valamint korszerű létesítményeket produkáljanak.

Az elhangzottak jórészt arra utaltak, hogy a térképeket mivel kell kiegészíteni, továbbá azokat mire és hogyan lehet felhasználni.

Ezekután felvetődik az a kérdés, hogy a tervezők, kivitelezők stb. kötelesek-e a megfelelő térképet tanulmányozni, illetve adatait figyelembe venni. Csupán fakultatív módon mindenki belátása szerint veszi igénybe vagy nem?

Továbbá felmerül az a kérdés is, hogy a szakemberek számára hozzáférhetővé kell tenni a meglévő térképek listáját, illetve az azokból való válogatást.

Ezek után javasolom, hogy a térképnylvántartás és felhasználás módja - esetleg jogszabályi uton - központilag kerüljön rendezésre.

Eccélből a Társulat az illetékes Tárcák és Főhatóságok, illetve Intézetek (Vállalatok) vezetőit keresse meg.

